

تغییر نظام ارزشی انسان در اثر آموزه‌های دین / «زندگی درخت» موجب ترقی نیست

آیت‌الله جوادی آملی ضمن اشاره به اینکه خداوند به وسیله انبیا مطالبی را به انسان می‌آموزد که راهی برای یادگیری آنها ندارد، تصریح کرد:

آیت الله جوادی آملی ضمن اشاره به اینکه خداوند به وسیله انبیا مطالبی را به انسان می‌آموزد که راهی برای یادگیری آنها ندارد، تصریح کرد: خداوند در سوره مبارکه فجر بیان می‌کند نظام ارزشی نزد انسان منهای وحی و نبوت چیست و این نظام ارزشی در سایه تعلیم کتاب و حکمت چه باید باشد.

به گزارش ایکن؛ جلسه تفسیر قرآن آیت الله جوادی آملی صبح امروز، ۳۰ بهمن ماه با محوریت تفسیر سوره فجر برگزار شد. معظم له سخنان خود را با تلاوت آیات سوره فجر آغاز کرد: «قَامَا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ (۱۵) وَ أَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ (۱۶) كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ (۱۷) وَ لَا تَحَاضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ (۱۸) وَ تَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لَّمَّا (۱۹) وَ تُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا (۲۰) كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا (۲۱) وَ جَاءَ رَبُّكَ وَ الْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا (۲۲) وَ جِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَ أَنَّىٰ لَهُ الذِّكْرُ (۲۳)؛ rlm; يَقُولُ يَا لَيْتَنِي رُحِمْتُ لِحَيَاتِي (۲۴)؛ rlm; قِيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا (۲۵) وَ لَا يُوثِقُ وَثَاقُهُ أَحَدًا (۲۶) يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (۲۷) ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً (۲۸) فَادْخُلِي فِي رَحْمَةِ رَبِّكَ (۲۹) وَ ادْخُلِي (۳۰)؛ rlm; جَنَّتِي (۳۰)».

وی در ادامه توضیح داد: این سوره مبارکه بعد از چند سوگند مربوط به زمان، شب، صبح و مانند آن و گرامیداشت این سوگندها برای انسان عاقل، قسمتی از جریان اقوام طاغی گذشته را ذکر فرمود. بعد در پایان گفت مهم ترین اقوام ستمگر و ستمکار همین عاد و ثمود و فرعون بودند و این تعذیب اختصاص به گذشته ندارد؛ بلکه اصلی کلی با آیه «ان ربک لبالمرصاد» بیان شده است. آیات ابتدایی سوره، ربوبیت دنیایی خداوند را ذکر کرد، ربوبیت اخروی اش را با آیه «کَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا» که مربوط به معاد است، ذکر می‌کند.

وی ادامه داد: خداوند هم مرصاد است در دنیا که تبهکاران را سر جایشان می‌شناسد، هم مرصاد است که تبهکاران را در معاد سر جایشان می‌نشانند. در ادامه سوره، خداوند آن نظام ارزشی که توده مردم منهای وحی و نبوت چطور فکر می‌کنند و اینکه انسان در سایه تعلیم کتاب و حکمت چطور باید فکر کند را ذکر کرده است. در قرآن فرمود خداوند به وسیله پیامبر، معلم کتاب و حکمت است، مذکی نفوس و مذکر نفوس است و نکته چهارم که بیانگر نوآوری انبیا است این است: «وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ؛ آنچه را نمی‌دانستید به شما یاد می‌دهد» (بقره/ ۱۵۱). یعنی انبیا یک حرف تازه ای می‌آوردند که هیچ جای عالم نیست.

مفسر قرآن کریم تأکید کرد: خداوند به خود پیامبر هم فرمود: «وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ؛ آنچه را نمی‌دانستی به تو آموخت» (نسا/ ۱۱۳). این «کان» نشان می‌دهد یک چیزهایی وجود دارد که هیچ راهی برای یادگیری آنها نیست. انسان کجا از غیب گذشته و آینده خبر دارد؟ دانشمندان علوم تجربی نه از عالم غیب گذشته خبر دارند و نه عالم غیب آینده. این آیه درباره خود حضرت است. به جامعه بشری هم فرمود: «كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رُسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ». این «مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ» یعنی اصلا مقدورتان نیست بیاموزید.

وی یادآور شد: مطلب درباره نظام ارزشی خود انسان است. انسان نه می‌داند از کجا آمده و نه می‌داند به کجا می‌خواهد برود. این انسان حتماً راهنما می‌خواهد. ما یک موجود مسافری هستیم که فقط یک ساک خالی دست ماست و حتماً راهنما می‌خواهیم. ما فقط یک چاله ای می‌بینیم به نام قبر. آیا این آخر راه است یا اینکه تازه از منازل اولیه راه است؟ آیا ما با مردم می‌پوسیم یا از پوست به در می‌آییم؟ آیا ما مرگ را می‌میرانیم یا مرگ ما را می‌میراند؟ این چیزها را از کجا بفهمیم.

آیت الله جوادی آملی تصریح کرد: یکی از بحث‌هایی که درباره حقیقت خود انسان است این است که نظام ارزشی پیش انسان مال است و مکنت است و جاه است و ... دین گفته است نظام ارزشی چیز دیگری است. بزرگان حکمت از همین استفاده کردند که یک درخت هرگز ترقی نمی‌کنند، کسانی هم که درختی فکر می‌کنند هرگز ترقی پیدا نمی‌کنند. بیان ذلک این است که درست است که یک درخت شاخ و برگ دارد و میوه می‌دهد، ولی اینها فروعات اوست.

اصل درخت، ریشه اوست که در خاک و لجن است.

وی گفت: انسانی که به فکر ارزش های اخلاقی نیست و فقط دنبال پول آوردن است هم ترقی نمی کند؛ چون این فرد سرش در لجن است. در این قسمت سوره فجر، خداوند می فرماید که باید نظام ارزشی را خود او معین کند. برخی فکر می کنند اگر وضع مالیشان خوب بشود این گرامیداشت خداست، نخیر، این امتحان است. اگر خدایی ناکرده مشکل مالی پیدا نکنند فکر می کنند خدا به آنها اهانت کرده است؛ نخیر، خداوند اهانت نکرده است بلکه امتحان کرده است.

وی در ادامه گفت: مطلب بعدی اینکه چرا خداوند در قرآن فرموده است اگر صدقه باشد خداوند اول خودش قبول می کند؟ آیه می فرماید: «أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ». این «یاخذ» یعنی چه؟ یک وقت می گوئیم خدا قبول می کند، ولی درباره صدقات فرمود «می گیرد». به همین دلیل امام سجاد(ع) اگر به کسی صدقه می داد، اول دستش را می بویید و می بوسید.